

Синявська Олена Юхимівна
доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти
факультету № 6 Харківського національного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Закон України «Про прокуратуру» [1] визначає правові засади організації і діяльності прокуратури України, статус прокурорів, порядок здійснення прокурорського самоврядування, а також систему прокуратури України. Відповідно до статті 1 цього закону, прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Цілком зрозуміло, що діяльність прокуратури, як і будь-якого державного органу, повинна ґрунтуватися на засадах законності та верховенства права. Одночасно не можна не погодитися з думкою, що законність не є тільки засадою чи методом діяльності державних органів, а являє собою складне соціальне явище, якому притаманні наступні вимоги: по-перше, наявність добре продуманої системи законів і підзаконних нормативно-правових актів (закони повинні бути ясні, однозначні, доступні та зрозумілі як для громадян, так і для посадових осіб, підзаконні нормативно-правові акти повинні відповідати Конституції і законам); по-друге, чітке формулювання і закріплення компетенції, функціональних прав і обов'язків, правового статусу всіх учасників правовідносин, зокрема, державних органів і їх посадових осіб; по-третє, точне і неухильне виконання і дотримання законів та інших нормативно-правових актів всіма посадовими особами і громадянами [2]. В той же час, стосовно якості правового забезпечення діяльності прокуратури України виникають питання. Зупинимось лише на окремих з них.

Так, згідно із Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року, на прокуратуру покладаються такі функції:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян[1, ст. 2]. Одночасно закріплено, що на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України.

В той же час, 2 червня 2016 року згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»[3] Конституцію України доповнено статтею 131–1. Відповідно до цієї статті, в Україні діє прокуратура, яка здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [4, ст. 131–1].

Таким чином, склалася ситуація, коли функції прокуратури, закріплені у базовому законі, відрізняються від визначених Конституцією України, що не може не впливати на якість їх виконання. То чому ж до цього часу норми Закону України «Про прокуратуру» не приведені у відповідність до Конституції, що є незрозумілим, тим більше до п. 2 частини першої статті 2 «Функції прокуратури» цього Закону 31 жовтня 2019 були внесені зміни згідно із Законом №263-IX [5]?

Крім вищевикладеного, викликає занепокоєння наступне. Відповідно до частини 6 статті 27 Закону України «Про прокуратуру», «Не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка:

- 1) визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- 2) має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора;

3) має незняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення» [1].

Але одночасно з прийняттям Закону України «Про прокуратуру» 14 жовтня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про запобігання корупції» [6]. Відповідно до статті 1 останнього розрізняють наступні делікти: «корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність» та «правопорушення, пов’язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність».

Таким чином, заборона призначати на посаду прокурора особу, на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення, встановлена Законом України «Про прокуратуру», втрачає сенс, адже за вчинення корупційного правопорушення взагалі не передбачено адміністративної відповідальності. А накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов’язаного з корупцією, не є перешкодою для призначення на посаду прокурора, як це впливає із статті 27 Закону України «Про прокуратуру», що є нелогічним та незрозумілим.

Наведені приклади ще раз підкреслюють необхідність чіткого, не-суперечливого, внутрішньо узгодженого нормативно-правового забезпечення організації та діяльності органів прокуратури (і усіх інших державних органів України), адже за результатами їх діяльності роблять висновки про ступінь визнання державою непорушності прав та свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел: 1. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>; 2. Поняття та ознаки принципу законності. Освіта.ua від 12.09.2010. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9569/>; 3. Про внесення змін до Конституції

України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>; 4. Конституція України : від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>; 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів: Закон України від 31 жовтня 2019 р. № 263-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20>; 6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.